

Psychologen op school ofwel Psychoman in action II

Peter J. van Koppen

Vorige maand zagen we Psychoman in actie komen op scholen waar een kind om het leven is gebracht. Deze maand vliegt hij uit om scholen bij te staan waar seksueel misbruik is gepleegd.

Stel dat bij uw kind op school een onderwijzer ervan wordt beschuldigd dat hij aan een kind heeft gezeten. Dat komt voor. Ja, er zijn allerlei bedrijven die scholen adviseren om het te voorkomen. Dat moet zelfs volgens de Arbo-wetgeving. Maar ondanks dat beleid komt seksueel misbruik voor, of om preciezer te zijn, beschuldigingen van seksueel misbruik.

Als seksueel misbruik wordt vermoed, hebben directies van scholen twee soorten reacties. De ene is dat aan de psychologen van het bedrijf dat toch al over het seksueel misbruikbeleid adviseerde, wordt gevraagd de zaak nader te onderzoeken. Die psychologen zouden die opdracht moeten weigeren. Het plaatst hen namelijk in een ongelukkige positie. Die positie is ongelukkig omdat geheel andere belangen gaan spelen dan bij het algemeen adviseren over het beleid en dus andere loyaliteiten. Die positie is ook ongelukkig omdat het nu over ander werk gaat: niet om het voorkomen van seks, maar om waarheidsvinding. Eigenlijk wordt men een soort politiemans. Zedenzaken is toch al een van de meer gecompliceerde taken van een politiemans. Ik heb een aantal zaken gezien waarin bedrijven meer kwaad hebben gedaan dan goed, vooral omdat zij zich niet zoveel mogelijk bij de feiten hielden, maar juist alle roddel en achterklap op school gingen aanzien voor de werkelijkheid.

De andere reactie van directies is dat men naar de politie stapt. Ook dan gaat er nogal wat spelen. Op school, en vooral op het schoolplein nadat de kinderen naar school zijn gebracht, klinkt in de regel een luidruchtige tamtam. Bovendien zit iedere ouder met de vraag: heeft die viezerik ook aan mijn kind gezeten? Psychologen adviseren directies en de politie dan om een ouderavond te houden waarop de ouders worden voorgelicht. Psychoman komt in actie. Dat is niet altijd onverdeeld gunstig.

Ouders zitten met twee vragen: wat is er aan de hand en wat moet ik met mijn kind doen? Op de eerste vraag krijgen ze op zo'n ouderavond vaak niet een helder antwoord – vanwege privacy of het voortgaande politieonderzoek – en op de tweede vraag is het antwoord dan: houdt uw kind in de gaten. Sommige ouders interpreteren dat als een aansporing om zelf hun kind te gaan ondervragen. En op dat punt zien we vervolgens vaak de zaak ontsporen. Verhoren is een kunst en dat geldt zeker voor het verhoren van kinderen, dat is een hele kunst. Zelfs als een professionele politiemans dat doet, zit hem daarbij in de weg

dat voordien ouders en hulpverleners zoals psychologen al uitgebreid het kind ondervroegen.

Bij dat ondervragen van kinderen speelt een logische denkfout een rol. Men neemt aan dat kinderen die seksueel zijn misbruikt daardoor gedragsproblemen krijgen: slechter presteren op school, slecht slapen, dat soort dingen. Dat moge misschien wel waar zijn, maar het omgekeerde is niet noodzakelijkerwijs waar. Er kunnen immers allerlei andere redenen zijn voor dit soort gedragsproblemen. Of soms zijn er geen bijzondere redenen voor: kinderen ontwikkelen zich nu eenmaal niet eenparig lineair. Op een school met, pakweg, tweehonderd leerlingen is er altijd wel een aantal kinderen dat op een bepaald moment gedragsproblemen heeft. Als de affaire van het seksueel misbruik speelt, levert dat ouders op die zich zorgen maken of in paniek raken dat hun kind seksueel is misbruikt. Daarop volgt in de regel een nog sterkere en suggestievere ondervraging van een kind met gedragsproblemen. En het vermeende maar niet bestaande seksueel misbruik van dat kind wordt door Psychoman weer gevalideerd. Het kind heeft immers gedragsproblemen en vertelt inmiddels over misbruik.

En zo zien we soms seksueel misbruikzaken op scholen of in buurten ernstig uit de hand lopen. Beschuldigingen stapelen zich op beschuldigingen en in de mêlée van verhalen over seks zijn de voorkant en de achterkant niet meer te vinden. Allemaal dankzij de adviezen van Psychoman.

Dat kan tot gevolg hebben dat terechte beschuldigingen onder het tapijt verdwijnen omdat zij worden ingebed in een groot aantal evidente onzinverhalen. Het wordt extra schrijnend als de oorspronkelijke beschuldiging onterecht is. En dat kan bij seksueel misbruik niet altijd of altijd niet worden uitgesloten. Als eenmaal de trein op gang is gebracht, is het voor de beschuldigde nauwelijks meer mogelijk zich te verweren.

In een iets andere vorm zien wij dat nu in de Verenigde Staten gebeuren bij alle aantijgingen tegen priesters die op scholen en internaten jongens zouden hebben misbruikt. Ongetwijfeld is een deel, misschien zelfs een fors deel, van die beschuldigingen juist. Maar we kunnen er zeker van zijn dat een deel van de beschuldigingen onjuist is of sterk overdreven. Op de golven van hysterie over die zaken lift men dan mee, zeker nu er veel geld te halen is bij de bisschop van Boston.

Die financiële prikkel ontbreekt gelukkig meestal in Nederland. Dat betekent niet dat er geen problemen zijn. Misschien moet Psychoman zich er gewoon niet mee bemoeien.

pvan Koppen@nscr.nl